

12/ Valse leraren in 1 en 2 Korintiërs

Wie zijn ze? Wat leren ze? Wat is hun houding? Hoe gaat Paulus ermee om?

Dit is geen thema zonder ‘gevaar’. Al te vaak in de christelijke wereld werd en wordt soms nog op zoek gegaan naar valse leraren, ketters, afvalligen – vaak met vreselijke (lees: gewelddadige gevolgen). Zeker belangrijk om de inleiding in het lesboekje in gedachten te houden: “*Als het gaat om verkeerde leerstellingen, hoort de kerk liefdevol te blijven, maar ook standvastig.*” En minstens even belangrijk: “*Ze hoort zich vast te houden aan het gezag van de Bijbel.*” De Bijbel, niet de eigen theologie of leerstellingen...

- “*De evangelieboodschap moet bewaard blijven, smetteloos en zuiver, om mensen de hoop te bieden op de eeuwigheid.*” (lesboekje p. 123). Reactie? Betekent dit dat iedere ‘afwijking’ of ‘andere visie’ op een of ander punt van onze leerstellingen moet bestreden worden? Is er ruimte voor enige **diversiteit**, voor **nuances**? Zo ja, tot hoever... en waar stopt het (of moet het stoppen)?
- Wat kan het gevolg zijn voor mensen / een groep wanneer vooral op zoek gegaan wordt naar afwijkende meningen om die vervolgens te veroordelen en mensen daarom uit te sluiten?
- Hoe kun je **standvastig** blijven zonder **liefdeloos** te worden, en **liefdevol** zonder **laks** te worden en alles te aanvaarden?

1 Korintiërs: geen sekte, wel gevaarlijke tendensen

In **1 Korintiërs** spreekt Paulus nergens over één duidelijk afgebakende groep “valse leraren”. Hij bestrijdt er vooral ideeën, slogans en zeker ook houdingen die het evangelie vervormen. In **2 Korintiërs 10–13** wordt de tegenstand veel concreter: rondreizende christelijke predikers ondermijnen Paulus’ gezag. Hij noemt hen uiteindelijk “valse apostelen” (pseudapostoli, 2 Kor. 11:13). We kennen hen alleen via Paulus’ polemieken. Daarom moeten we voorzichtig blijven om met Korintiërs in de hand etiketten kleven op mensen vandaag. In sommige christelijke kringen wordt heel snel gezwaaid met het etiket ‘valse leraar’ (of ‘ketter’). In 1 Kor worden Apollos en Kefas bij naam genoemd. Ze zijn echter géén valse leraren. Paulus noemt Apollos een medewerker: “*Ik plantte, Apollos gaf water, maar God gaf de groei*” (3:6). In vorige studies zagen we al wat het echte probleem was: Korintiërs maakten van de leiders concurrerende sterren en beoordeelden hen volgens maatstaven als welsprekendheid, prestige en geestelijke uitstraling. Het feit dat ‘dissidente’ groepen zich op een leider beroepen, maakt van die leider daarom nog geen valse leraar of ketter...

Ook is het zo dat in sommige christelijke kringen het idee ‘valse leraren’ vooral draait om allerlei nuances m.b.t. leerstellingen. Bij Paulus gaat het nog vaker om ingesteldheid en houdingen...

Ideeën, slogans en houdingen die Paulus bestrijdt in 1 Korintiërs:

1:10–4:21	Partijvorming; status, wijsheid en retoriek	Het kruis keert menselijke maatstaven om. Leiders zijn dienaren, geen sterren.
6:12; 10:23	“Alles is mij toegestaan”	Vrijheid is niet absoluut: is het heilzaam bouwt het de ander op?
8:1–13	“Wij hebben kennis”	“ <i>Kennis blaast op, liefde bouwt op.</i> ” Correcte kennis zonder liefde kan destructief worden.
12–14	Geestelijke gaven als statussymbool	Niet het spectaculaire maar de liefde en de opbouw van de gemeente zijn beslissend.
15:12	“Er is geen opstanding van doden”	Paulus toont de consequenties: zonder opstanding valt ook de verkondiging van de opgestane Christus uiteen.

Een belangrijk trefwoord is physioō: “opblazen” (o.a. 4:6,18; 5:2; 8:1; 13:4). Het gaat niet alleen om ‘Is een leer juist?’ maar ook: **Wat doet ze met mensen?** Verdeelt ze mensen of bouwt ze op: “*Kennis maakt opgeblazen, maar liefde bouwt op.*” (1 Kor. 8:1)

- In onze kerk gaat ‘valse leraren’ vooral over **ideeën, leerstellingen...** Paulus lijkt in 1 & 2 Kor zelf meer bezorgd over bepaalde **houdingen** die het evangelie vervormen. Terecht? Reactie?
- Kan een theologisch correcte uitspraak toch “vals functioneren” doordat ze **hoogmoed, angst of afhankelijkheid** teweegbrengt?
- En hoe zit het met **spanningen en verdeeldheid** die bepaalde theologische of leerstellige discussies veroorzaken? Is het dan soms beter om sommige onderwerpen uit de weg te gaan? Waarom wel / niet? Is elk geloofspunt een zaak van leven of dood? (cf. lesboekje p. 123: “*De boodschap die Paulus moest verkondigen, was een zaak van leven of dood.*”)

2 Korintiërs: een herkenbare groep rivalen

In 2 Korintiërs wordt de situatie scherper. Paulus spreekt over mensen die “handel drijven met het woord van God” (2:17), over aanbevelingsbrieven (3:1), en vooral over rivaliserende apostelen in hoofdstukken 10–13. Waarschijnlijk waren er plaatselijke tegenstanders. Dit betekent niet dat elke kritische Korintiër behoorde tot deze groep. De hoofdstukken 10–13 spreken duidelijk over rondreizende predikers die zich als gezaghebbende vertegenwoordigers van Christus presenteren.

- “**Handel drijven** met het woord van God...” Hoe kan dit er concreet uit zien?
- Moet elke **kritische stem** het zwijgen opgelegd worden? Kan er verschil zijn tussen kritiek... en kritiek?

Wie zijn ze?

- Ze zijn christelijke missionarissen: ze beweren “apostelen van Christus” te zijn (11:13).
- Ze zijn waarschijnlijk Joods-christelijk. Dat kun je afleiden uit Paulus’ betoog in H. 11: “Zijn ze Hebreeën? Ik ook. Israëlieten? Ik ook. Farizeërs? Ik ook. Nageslacht van Abraham? Ik ook” (11:22).
- De tegenstanders in de Galatenbrief eisten besnijdenis en strenge wetsobservantie. Je zou er dus kunnen van uitgaan dat het hier ook zo is. 2 Korintiërs zegt dit echter nergens expliciet.
- Ze lijken te beschikken over aanbevelingen, prestige, grote spreekvaardigheid en mogelijk spectaculaire geestelijke ervaringen.

- **Wetsobservatie...** dat is toch geen valse leer? Of kan dit toch op een foute manier gebeuren? Verklaar.
- **Aanbevelingen...** Moeten we toch niet aanbevelingen (bv. van ‘hogerhand’ of hiërarchische geledingen) serieus nemen? Is dat dan een absoluut criterium?

Wat leren ze?

“Een andere Jezus ... een andere geest ... een ander evangelie.” (2 Kor. 11:4)

Paulus vindt hun boodschap en ingesteldheid ernstig afwijkend, maar geeft geen systematische samenvatting. Uit zijn reactie kun je wel een profiel afleiden: hun christendom lijkt sterk gericht op zichtbare kracht, gezag, geestelijke prestaties en indrukwekkend leiderschap. Daartegenover stelt Paulus voortdurend de gekruisigde Christus, zwakheid, dienen en genade. Het conflict gaat dus niet alleen over leerstellingen, maar ook over welk beeld van Christus en christelijk leiderschap wordt overgebracht.

Hun houding en methode

- Vergelijking, zichzelf aanprijzen, “**zichzelf als maatstaf en norm nemen**” (10:12).
- Dominantie: de gemeente verdraagt dat “**men u tiranniseert, uitzuigt, onderwerpt, zich boven u verheft en u beledigt**”. (11:20).
- Mogelijk financieel eigenbelang. Paulus benadrukt juist dat hij de Korintiërs niet tot last wilde zijn (11:7–12; 12:14–18).

Hun maatstaf lijkt dus: een echte apostel moet overtuigend, krachtig en indrukwekkend zijn. Paulus’ lichamelijke zwakheid, lijden en minder spectaculaire optreden worden tegen hem gebruikt. Precies op dit punt keert hij de discussie om.

Paulus' tegenzet: Paulus zet vooral in op een omkering van waardeschaal:

Aanbevelingsbrieven	“Jullie zijn onze brief” (3:2). De vrucht in mensen is het bewijs.
Kracht en uitstraling	Kracht wordt juist in zwakheid volbracht (12:9).
Zichzelf aanbevelen	Niet wie zichzelf aanbeveelt telt, maar wie de Heer aanbeveelt (10:18).
Geestelijke ervaringen als prestige	Paulus noemt zijn visioenen, maar eindigt bij de “doorn in zijn vlees” en de genade (12:1–10).

- Is het mogelijk om ‘**Christus te prediken**’ op een manier die Jezus zelf niet echt zou herkennen?
- Hoe groot is het gevaar om jezelf (en je ideeën) in de plaats te stellen van Jezus?
- Jezelf (je ideeën, je interpretatie van teksten, je praxis - manier van leven en handelen **tot maatstaf stellen**). Nog steeds een belangrijk aandachtspunt in onze tijd en situatie?
- Tiranniseren, uitzuigen, onderwerpen, beledigen, zichzelf verheffen... Herkenbaar in het kader van godsdienst?
- Kun je met zekerheid weten of iemand ‘door God is aanbevolen’? Zo ja, hoe?
- “Jullie zijn onze brief...” Iemands werk of een leer wordt **getoetst aan wat het teweegbrengt bij mensen** (‘vrucht’). Akkoord?

Hoe gaat Paulus om met die ‘valse apostelen’?

Paulus’ aanpak is opvallend veelzijdig. Hij reageert niet op elk meningsverschil alsof het ketterij is, maar wordt wel scherp wanneer volgens hem het evangelie zelf en het welzijn van de gemeente op het spel staan.

- **Hij onderscheidt personen van partijvorming.** Apollos wordt geen vijand omdat anderen met zijn naam een partij vormen (1 Kor. 3–4).
- **Hij argumenteert inhoudelijk.** In 1 Kor. 15 neemt hij de ontkenning van de opstanding ernstig en trekt hij consequent de gevolgen ervan.
- **Hij toetst leer aan haar vrucht.** Bouwt ze op? Bevordert ze liefde? Of maakt ze mensen opgeblazen, afhankelijk of verdeeld?
- **Hij is transparant over zijn eigen bediening.** Hij bespreekt geld, lijden, zwakheid en motieven, juist omdat zijn integriteit wordt aangevallen.
- **Hij herdefinieert gezag vanuit het kruis.** Zijn beslissende antwoord is niet: “Ik ben sterker dan zij”, maar: Christus’ kracht wordt zichtbaar in menselijke zwakheid.

- “*Niet reageren op elke meningsverschil alsof het ketterij is.*” Tot hoever kunnen ‘**afwijkende**’ meningen getolereerd worden? En afwijkend waarvan?
- “*Paulus wordt scherp wanneer volgens hem het evangelie zelf en het welzijn van de gemeente op het spel staan.*” Terecht? Kun je voorbeelden vinden van hoe het evangelie en/of **het welzijn van mensen en gemeente** onder druk staan?
- **De leer toetsen aan de vrucht...** Wat is die vrucht (of wat zijn die vruchten) dan wel?
- Overloop de verschillende stappen die Paulus onderneemt... Is dit voor iedereen altijd even makkelijk (bv. het goed argumenteren)?

De kernvraag voor Paulus is: welke Christus wordt zichtbaar in de leer én in de manier waarop iemand optreedt en leert? Welk evangelie wordt gebracht? Wat zijn de vruchten?

Een boodschap kan christelijke woorden gebruiken en toch een verkeerd schetsen van Christus en zijn evangelie. Bovendien gaat het niet enkel om leer, meningen en woorden, maar ook – en in 1 & 2 Korintiërs vooral – over houdingen en gedragingen.